

zdravnikov v Trstu, na Dunaji itd.; tudi časnik „Zeitschrift für prakt. Heilk.“ tem skušnjam pritrjuje.

Gosp. Jožef Stölker v Trstu, ki ima posestvo pri sv. Lorencu poleg Pirana v Istri in pa cesarsko privilegijo, da tako imenovani morski lug nareja in prodaja, je vodstvu živinozdravnišnice ljubljanske lani izročil nekoliko bokalov tega morskega luga ter prosil, naj jo skusimo tudi pri živinskih boleznih.

To se je zgodilo dozdej pri mnogih vnanjih boleznih, in skušnje so potrdile posebno zdravilno moč morskega luga pri garjah in lišajih konj, goved, ovac, prešičev in psov, pri grintu na repu in v grivah, pri zastarelih konjskih mahovnicah in enacih kožnih spuščajih. Pri garjah in grinti, na priliko, je morski lug res tako očitno dober, da smo veseli imeti tako zdravilo, ki je čedno za rabo (ne tako umazano kakor navadna mazila), gotovo pomaga, ako je pomoč še mogoča, in pa je tudi dober kup.

Pri véliki živini (konjih in govedih) rabi se morski lug sam, kakor je; umivajo se ž njim po enkrat na dan in to po potrebi več dni zaporedoma garjeva, grintova ali lišajeva mesta; pri mali živini (pséh) se vzame za umivanje polovico tega luga, polovico pa navadne vode.

Podpisano vodstvo priporoča tedaj z dobro vestjo morski lug živinozdravnikom in gospodarjem v imenovanih boleznih, in lahko je mogoče, da pomaga še v drugih boleznih, kakor so, na priliko, zastaréle otekline kostí na nogah (môrske kostí) itd.

Prodaja se morski lug, kateri se tudi star ne spridi, na bokale v Trstu pri g. Jož. Stölkerju (Via Madonina Nr. 26), v Ljubljani v živinozdravnišnici na Poljanah, v kopelji pri „Slonu“ in v štacuni g. Lasnika, v Celji v štacuni g. K. Krisperja, v Zagrebu v apoteki Mitlbachovi itd., bokal po 20 krajc.

Vodstvo živinozdravnišnice
v Ljubljani 1. avgusta 1868.

Národne stvari.

Trst in njegovo obmestje.

Pod tem naslovom je rajni dekan Peter Hicinger 1865. leta v „Novicah“ spisal zgodovinsko črtico od početka tržaškega mesta noter do poslednjih časov. Nepozabljivi nam zgodovinar takrat ni mislil, da bode tako kmalu njegov sestavek tolike zanimivosti, kakor je dandanes, ko se je po sili talijanski med mestom in okolico njegovo vnel razpor, kteremu še ne znamo pravega konca. Mnogokrat še se ponavljajo siloviti napadi talijanske drhali na mirne slovenske kmete, kadar po kakem poslu pridejo v Trst, in unidan so nekteri strastni meščani celó delo jim odpovedali in namesti njih Furlane poklicali na delo. Ako Trst še hoče ostati v starodavni zvezi z okolico, mora se ta razpor poravnati kakor koli, ali pa se mora razvezati stara véz in okolica ločiti od mesta.

V tacih okoliščinah, kakor so dandanes, radoveden je vsak poznati razmere med mestom in okolico, in zato mislimo, da vstrezamo onim našim bralcem, ki nimajo prejšnjih tečajev našega lista, da jim podamo odlomek iz Hicingerjeve zgodovinske črtice, in sicer oni del, kateri govori o novejših časih tako-le:

Cesar Ferdinand I. je leta 1839. zopet dal novo ustavo za tržaško srenjo, namreč magistrat s svetovalstvom združen, kterega udje so bili: predsednik, štirje prisedniki in osemdeset svetovalcev. V tej ustavi je bilo prvokrat izrečeno, da v srenjsko svetovalstvo se smejo voliti veljavni možje, ki stanujejo bodi-si v mestu ali obmestji tržaškem. Vendar

še le glas 1848. leta je naznanil enake pravice vsem državljanom; mestnjan v Trstu in selan ali kmetovalec v okolici sta si prišla na enako stopinjo v državnih in srenjskih rečéh. Cesarski patent 12. aprila 1850. leta je za „neposredno mesto tržaško“ in njegovo okolico odločil mestno svetovalstvo, ki je imelo oskrbovati srenjske in deželne reči.

Po imenovanem patentu, kterega glavni stavki so tudi obveljali v novi 26. februarja 1861. leta razglašeni ustavi tržaškega mesta, oskrbuje mesto in njegovo okolico ali obmestje poseben mesten zbor ali svét, ki šteje štiri in petdeset odbornikov, in ima na vrhi predsednika ali starešina (podestà) z dvema namestnikoma. Vendar v mestnem zboru je okolica z malo odborniki zastopana; tržaško mesto voli samo iz svoje srede osem in štirideset odbornikov, po dvanajst iz vsacega izmed štirih volitnih razdelkov; okolica ali obmestje pa le šest odbornikov voli, po enem iz vsacega okraja, ki se vjemajo z okraji šestih stotnij (kompanij) domače obmestne straže. V prvi stražni okraj se štejejo Škedna, Čarbola gornja in spodnja, sv. Marija Magdalena gornja in spodnja; v drugi Rocol, Kjadin in Lonžera; v tretji Gvardjela, Kolonja in Škorkola; v četrti Barkola, Greta in Rojan; v peti Bazovica, Bane, Gropada, Trebič, Padrič in Občina; v šesti Prosek, Kontovelj in sv. Križ.

Koliko nepristojna razmera med mestom in obmestjem je v takem številu odbornikov, se kaže iz števila stanovalcev; mesto namreč šteje 65.000, obmestje pa 31.000 duš, tedaj skoraj polovico mimo mesta; odbornikov pa ima obmestje samo deveti del mimo mesta. To nepristojnost je hotela poravnati nova postava cesarska preteklega leta, ki je za mesto odločila samo štirideset, za obmestje pa štirinajst odbornikov. Res, da mestnjani imajo v primeri s svojim številom toliko večje premoženje, kakor pa stanovalci obmestja; pa v srenjskih in deželnih rečéh tudi glave nekaj veljajo, in ne samo zlati.

Tedaj pa, kako se hočejo izteči razmere med mestom in obmestjem? Mestni odborniki skrbijo za mesto obilno, ker njihovo število premaguje; obmestje pri mnogih rečéh zastaja, in vendar mora z mestom vred pri davkih prikladati, in vrh tega še domačo vojaščino opravljati. Mesto je za velik del poitalijančeno, in čisla skoraj le italijansko národnost; obmestje je slovensko, in slovenska národnost in njene potrebe so v nevarnosti, da se ne bi puščale bolj in bolj, in poslednjič popolnoma v nemar. Z radostnimi srci je tedaj obmestje prejelo novo postavo, ki mu daje več odbornikov in zagovornikov; mesto pa, ali prav za prav neka stranka med njegovimi odborniki, je z nevoljo sprejela tisto odločbo, ter jej išče s tem v okom priti, da hoče mestne meje razširiti, več kot za polovico okolice, zlasti Gvardijelo, Škorkolo in Rojan v svoj obsežek sprejeti, in tako moč slovenskega naroda prekreniti in oslabiti. Tak sklep je bil v poslednjih sejah mestnega zbora z večino glasov sprejet; ali ga bo pa vlada potrdila, to se vpraša. Čudno je, da se je tržaško mesto kdaj tako tesno držalo, da še „novega mesta“ dolgo časa ni hotelo med svoje meje sprejeti; zdaj pa isto mesto se hoče skoraj vse okolice polakomniti, kar v eni priči noče več razločka delati med mestnjani in med kmetovalci. Čudno je pa tudi, da bi razglašeni cesarski postavi nasproti se obmestje smelo po sili k mestu prikleniti, čeravno volja njegovih stanovalcev ni v to nagnjena. Po drugih deželah se je malim soseskam na prosto puščalo, če so se hotele v večje srenje združiti ali ne; tudi pri vravnavi novih političnih okrajev se je slušalo na glasove posameznih

srenj, če so želele se v drugačen okraj vdružiti. Kaj tacega mora pač tudi v mestu in obmestji tržaškem veljati.

Zabavno berilo.

Harambaša. *)

Prosto po hrvaščini posnel Jos. Levičnik.

„Tako se pa že nismo pogodili, gospod varh (jerof)! Iz tega že ne bo nič. Prešli so časi, ko je mogel varh siliti svojo varhinjo, da si voli možá, ki ga jej je on odbral po svoji volji, in tako, da bi bilo še celó njemu na korist. Nikakor in po nobeni ceni se ne udam Vašim svetom. Kaj si vsega ne spomnite? Da bi jez vzela branjevca? Žolč bi si mogel razliti človeku, ako stvar ne bi bila celó tako smešna!“ — Tako je kljubasto govorila osemnajstletna zala gospodičina — kakor pravimo — prav noter pod nos nekemu postarnemu vampézu, ki je stal pred njo, ter bil nekako nevoljen za stran žaljivo-zasmehovalnih besed trmaste gospodičine. Godilo se je vse to v neki gospôski sobi, kateri je bilo po vsem videti, da stanovniki njeni „dobro stojé.“

„Pa prosim Vas, blaga Milica, slušajte v tej zadevi tudi nekoliko zdravo pamet“ — odgovorí sivoglaví gospod. „Kdo neki je mislil siliti Vas, da vzamete sinovca mojega Zalovršenina. Le priporočal sem Vam ga kakor človeka, s katerim bi mógli biti prav srečni. Bogomir Zalovršenin je mlad in ljubeznjiv gospodič, umen trgovec, pošten človek, ima lepo premoženje v novcih, v Banatu pa polne magazine pšenice, koruze in družega žita. On ni branjevec, kakor ga vi zaničljivo imenujete: velik trgovec je, žitar, ki kupčuje po širocem svetu, posebno zdaj, kar se je preselil po smrti svojega očeta iz Bačke na Reko.“

„Prosim Vas lepo, ne govorite mi več o pšenici in koruzi; bojim se, da me bo že samo od tega najnega pogovora drevi glava bolela. Vaš gospod sinovec je in ostane — žitar, ki v vsakem žepu nosi „mušter“ raznotere pšenice in že od daleč diši po koruzi. Kurji pot mi stopi po koži, ako le pomislim, da bi morala le en dan bivati v taki hiši, kjer je podstrešje polno žita, po katerem imajo podgane in miši svoj dirndaj, in kjer se je vsak trenutek bati, da ne bi se strop nad menoj zgrudil in me koruza ne bi zadušila kakor pitano gosko.“ Milica popade zdaj podolgasto steklenico, na kateri se je v zlatih črkah bral napis „Eau de Cologne“, ter si pere in moči čelo in senci, da je ne bi bolela glava.

„A ste otročja, gospodičina“ — odgovorí nekako nevoljni varh — jaz nisem od Vas nič družega zahteval in tudi zdaj nič več ne želim, nego da dovoljite, da Vam predstavim svojega mladega sinovca, da se z Vami seznaní. On misli v kratkem za nekoliko dni k nam priti, in se vé da pri nas ta čas tudi stanuje.“

„Jez pa tega nočem, kratko malo nočem“ — zavrska Milica. „Jez nočem in ne morem njegove koruze gledati ali celó o njegovi pšenici razgovarjati se. Če pride on, pojdem jez, in sicer k svoji teti na deželo. Koruza! Moj Bog! kako priprosta kmečka beseda je to!“

„Jenjajte, prosim Vas, s svojo prenapetostjo“ — odvrne razžaljeni varh. „Vi ste, dozdeva se mi močno, popolnoma pozabili, da sta pokojni Vaš ded in tudi Vaš oče tržila s kožami, in primaruha! tudi magazin presnih kož ne dije po balzamu in rožnem olji, kakor bi tudi poetičnosti in romantičnosti zastonj iskal po

tacih prostorih; in vendar sta Vam ona dva zapustila lepo premoženje od petdeset tisoč goldinarjev, ki sta si ga prislužila s svojo ne ravno prijetno vonjajočo trgovino.“

Te besede izgovorivši odide nevoljen varh iz sobe; Milica pa se zabavljivo namuza ter seže zopet po knjigi, ki jo je brala, ko je varh prišel v njeno sobo. Bila pa je ta knjiga román, kakoršnih imamo na kupe v nemškem in francozkem jeziku in kateri mešajo mladini glave pa kužijo srca. Knjige, ktere je Milica brala, razjasnujejo nam prav očitno njeno ponašanje.

Milici Šušmaničevi odmrli so njeni roditelji že v otročjih letih; bila je toraj odgojena po neki svoji teti. In ko se je tudi le-ta poslovila od svetá, vzal je bogato to siroto k sebi njen varh, vrli trgovec Grega Blažkov. Škoda, da se je to zgodilo za Milico veliko prepozno. Rajna teta je namreč Milico odgojevala popolnoma napak; želeča, izobraziti jo, naredila je iz nje sanjarico v polnem pomenu te besede. Ne da bi jo bila vadila gospodinjskih del in opravil, zraven pa v maternem jeziku brati in pisati, marveč vdinjala jej je od mladih nohtov „hofmajsterico“, ktera je morala z Milico vedno le nemški govoriti, in da bi se v tem jeziku prav popolnoma opilila, vpisala jo je v najnevarnišem mladinskem času kot družbenico posóдне knjigarne, ali, kakor je teta govorila, v „laiplioteko.“ Ne bomo sicer trdili, da je teta imela pri tem slabe namene; mislila je marveč, da je žalostno in tudi sramotno, ako mlada gospodičina v kaki odlični družbi ne vé pametne besede spregovoriti. Tako sramoto je tedaj želéla odvrniti od svoje sinovke; al zagazila je pri tem, žalibog! na stransko pot, ne vedé, da se tudi v knjigah nahaja strup, ktereга ogibati se je zlasti ženskemu spolu treba, da se ž njim ne okuži. Tako je tudi Milica krenila na romantično pot ter sklenila, čvrsto hoditi po njej in iskati si sreče le v takošni ljubezni, kakoršna je bila v berilih navadno opisana sreča zaljubljenih src. Ker je vedela zraven tega, da je bogata, in je videla v ogledalu, da je posebno zalega lica, ni celó nič dvomila, da bo kedaj glasovita žlahna gospá. Takim prizorom prihodnje njene sreče, se vé, da nikakor ni pristajal žitar. Naravno pa je bilo tudi to, da si vkljub spominu na svojega blagega deda in očeta tudi ni želéla kožarja. Njen ljubček — tako si je njegovo sliko v svoji glavi že izduhtala — mora biti mladeneč, na pol „Adonis“ po postavi, sicer pa kaj posebnega bodi-si civilnega, še raje pa oficirskega stanu. Taka romantična duša, kakor je bila Milica, našla je pa tudi kmalu zvesto in zaupno prijateljico v — hišini svoji Márici. Njej je tudi odkrivala srce, in jej tudi naznanila namene varhove, ter se ni mogla dosti nasmejati ženinu žitarju. Márica, se vé, jej je v vsem pritrdila. (Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

* *Domače in tuje živali v podobah.* Slovenski mladini v poduk in kratek čas popisal Fr. Erjavec, profesor na vikšej realki v Zagrebu. Na svetlo dala družba sv. Mohora v Celovcu.

Med knjigami, ki jih je letos izdala marljiva družba sv. Mohorja, nam je posebno dobro došla ta knjižica, ktera mladini naši v slovenskem jeziku popisuje domače pa tudi tuje živali in jih razjasnuje s podobami. Take knjige, ki jih imajo vsi drugi narodi, smo si tudi mi že davno želeli, in zdaj smo začeli dobivati jo. Prvi vezek, ki je ravnokar na svetlo prišel, obsega domače četveronožne živali z obilimi podobami; zaporedoma bodo sledile druge. Popisovanje živalstva je v rokah izvedenega naravoslovca in izvrstnega pisatelja slovenskega prof. Erjavca, tedaj v najboljih rokah, —

*) Beseda harambaša ima dvojni pomen. Naznanja namreč načelnika graničarsko-narodskih konjnikov; pa tudi tolovajskega glavarja. Poslednji pomen ima v tej povesti. Pis.